

Učiteljski vestnik.

Stanje i gibanje učit. kandidata u Istri.

Referiral na III. shodu jugoslavanskih učiteljskih abiturientov tov. Dragutin Deprato.

Već je 6 do 7 godina, odkad se hrv. učiteljske u Istri premjestilo je Kopra u Kastav. Odmah nakon premještenja pojava više se među učiteljskim pripravnicima dvije struje: klerikalna i liberalna. Prva, koja ide za tim, da narod zadrži u duševnoj tmini, da ga uzgogne što bolje upotrebljavati u svoje svrhe. Druga struja, liberalna, koja nastoji, da narod izbavi iz duševne tmine, da ga prosvjetli, te odbaci stare nazore o svijetu i čovječanstvu i poprmi nove. Struja ova temeljila se na slobodnom načelu. Svaka od tih struja napose je nastojala, da uhvati što veći broj pripravnika u svoje kolo, da time razvije što veću djelatnost, da se ukorijeni na ovom zavodu. Osobito su djelatnost razvile ove struje u školskoj godini 1909/10, kad je napredna organizacija brojila oko 50, a klerikalna oko 15 članova. No doskora dopre glas o tim međusobno protivnim organizacijama do ušiju ravnatelja i katehete zavoda, koji su odmah stali na put i jednoj i drugoj struji.

Rad napredne organizacije u to vrijeme nije bio baš dobar. Uzrok je taj, što je napredna organizacija gledala samo na kvantitetu članova, a ne na kvalitetu. Zato i bijaše u toj organizaciji samo nekolicina članova aktivnih, dok su svi ostali više manje bili pasivni. To je opća bolest naših naprednih organizacija, da one više gledaju na kvantitetu, nego na kvalitetu članova. Članovi, koji su u organizaciji pasivni, koji su samo formalno u organizaciji, ti ne samo da ne koriste organizaciji, nego dopače štete, jer priječe druge članove u svome radu. Kako rekoh, tako bijaše u našoj naprednoj organizaciji u Kastvu. Radio se nešto, ali malo, a i to je prestalo, kad su ravnatelj i kateheta zavoda došli za tu organizaciju i zabranili ju. I klerikalima bilo je u isto vrijeme zabranjeno osnivanje organizacije.

Već u to vrijeme nikla je ideja o premještenju hrv. preparandije iz Kastva u koje zgodnije mjesto Istre. Mi smo djaci i naprednjaci i klerikalci uvideli u toj ideji plemenitu misao i dali smo se odmah svim silama na rad oko premještenja učit. škole. Borbe između napredne i klerikalne struje privedno je nestalo, jer se složnim silama radilo za zajedničko dobro. Da kažem zašto smo se zauzeli za ostvarenje te misli.

1. Mi Hrvati u Istri nalazimo se na čitavoj liniji u borbi sa narodnim neprijateljima Talijanima i Nijemcima. Za tu borbu trebamo dobrih sila, učenih ljudi. Učitelji su u mjestima duša naroda, vodje naroda, oni su pogotovo pozvani, da prvi stupe u borbu za narod. Za to mora da imaju dovoljno znanja, da se uzgogne uspješno boriti sa narodnim neprijateljima. Učiteljske je u Kastvu, a to mjesto od kojih 700 duša nipošto ne odgovara zahtjevima jedne učiteljske škole. Ta bi škola morala da bude u kojem većem mjestu u Istri, da se uzgogne učiteljski pripravnici što bolje naobraziti.

2. Učiteljski pripravnici u Kastvu ne rade apsolutno ništa izvan škole. Krivi su možda nešto i oni sami, ali su najvećim dijelom krive prilike, mjesto, u kojem žive. Tu ne vide i ne čuju ništa, što je prema stupnju njihove naobrazbe, što bi ih zainteresiralo, a prema tome ne imaju nikakve pobude za rad. Lijenčarenje i nerad, to je glavno obilježje kastavskih djaka.

3. Premještenjem škole u Pulu ili Volosko-Opatiju, u ugrožena dakle mjesta, gdje se sada bježe najžešća narodna borba, koristili bismo uvelike samoj narodnoj stvari, stupili bismo u borbu za narod, priučili bismo se borbi.

Opravdana je bila dakle želja učiteljskih pripravnika u Kastvu, a i ostale inteligencije u Istri, da se hrv. učiteljske premjesti iz Kastva. Radilo se mnogo oko toga, šiljale se spomenice na vladu, na zastupnike, ali uzalud. Nijesu koristili ni isti djaci istupi, kad su djaci po dva puta ostavili kastavsko učiteljske i otišli kući. Tako je u Istri, gdje narodni zastupnici rade po svojoj volji, a ne po volji naroda. Sva su trojica zastupnika Kastavci, i oni su branili interese Kastva, jednog mjesta, a nijesu pazili na interese čitavog hrvatskog naroda u Istri. Ta je borba oko premještenja učiteljske trajala do ove godine. Nijesmo uspjeli. Ta kako ćemo uspjati, kad su protiv nas oni, koji su mjesto nas?

Kako rekoh, za vrijeme te borbe sa svim smo zapustili rad oko napredne organizacije. Radili smo samo za premještenje učiteljske škole. Sada, kad smo vidili naš neuspjeh u toj borbi, u tom radu, stali smo opet misliti o naprednoj organizaciji. I nastojanje nekolicine mladih, osnovala se opet pred neko 2 mjeseca napr. organizacija u pripravnicima I. i II. tečaja. U III. i IV. tečaju su bez iznimke svi djaci napredni, a upravo zato osnovala se ta organizacija za ovo malo vremena u nižim tečajevima. Imade agitacionu svrhu, imade da pripravi teren

za drugu jaču organizaciju, koja će se osnovati dojučeršnje godine. Mi ulažemo velike nade u ovu mladu organizaciju i uvjereni smo da će uspjeti u svom radu, jer se sastoji od djaka, koji su voljni da rade.

Hrvati su ove godine po prvi put zastupani na ovakvom zboru, i time je ovaj zbor postao jugoslavenskim. Bilo bi poželjno, da i dojučeršnje godine budu Hrvati zastupani na takvom zboru, ali u većem broju. Molim zato braću Slovence koji ove iz Ljubljane, toli one iz Maribora i Gorice, da stupe u što užu svezu sa pripravnicima na kastavskoj preparandiji, da tako složnim silama ustanu protiv zajedničkog neprijatelja: klerikalizma.

Kranjske vesti.

—r— Meščanski tečaj za učitelje in deželni odbor. Poročajo nam: Deželni odbor je svoječasno sklenil, da bo vsem onim učiteljem, ki se udeležijo tečaja za meščanske šole, plačal namestnike. Ta svoj sklep je deželni odbor izvršil baje na ta način, da plača namestnike pač klerikalnim učiteljem Slomškarjem, dočim morajo napredni učitelji, udeleženci onega kurza svoje namestnike plačevati sami iz svojih pičlih prejemkov. Če je to res, je to škandal, ki vpije do neba! Prosimo o stvari poučene faktorje, naj nam dajo, oziroma preskrbe konkretne podatke o tem nečuvenem škandalu, ki ga ima na vesti koruptna klerikalna klika. — Z druge strani nam poročajo: Oglasilo se je 80 prosilcev, oziroma prosilk, deželni odbor pa je sklenil plačati namestnike le šestnajstim Slomškarjem. Baje je to revizijo opravilo učiteljsko v Dobropoljah. — Vse prizadete nujno pozivljemo, naj se javijo takoj pisмено našemu uredništvu, da bomo imeli za vse slučaje pripravljen zanesljiv materijal!

—r— Slomškar — obsojen. Preteklo sredo se je vršila pred ljubljanskim sodiščem obravnava učiteljice Majerjeve contra nadučitelju Miheliču v D. M. v Polju. Mihelič je dobil 3 dni, oziroma 50 K in vse sodne stroške. Pripeljal je 12 priče, med njimi nenormalne ljudi in pijance. Agitiral je grozovito 3 mesece. Na sodnijo je znosil vse uradne spise, zvezke, razrednice samo, da bi očrnil svojo učiteljico. Zvijal se je kot gad in vsevprek lagal in klical priče skupaj. Vse klerikalce in babe je zbobnal skupaj, kdor je hotel pričati, pa vse zaman. Vsa njegova zlobnost je bila razkrinkana. Več povemo prihodnjič.

—r— Ljudsko šolstvo. Za suplenta na meščanski šoli v Postojni je imenovan na mesto provizoričnega strokovnega učitelja Iv. Sraja, ki je v svrhu nadaljnjih študij na dopustu, bivši suplent na ljudski šoli v Postojni Ivan Pristov, na njegovo mesto pa za suplentinjo bivša prov. učiteljica v Blokah Justina Kavšek. — Deželni šolski svet je dovolil razširjenje dvorazrednice v Zalogu v trirazrednico. — Na mesto obolele učiteljice Marte Andoljšek je imenovana za suplentinjo na ljudski šoli v Sp. Šiški izprašana suplentinja Alberta Pišlar. — Deželni šolski svet je pripustil k brezplačni šolski praksi abs. učiteljsko kandidatino Jožefo Stoy na osemrazredni dekliški šoli v Lichtenthurnovem zavodu v Ljubljani. — Okrajni šolski svet v Kamniku je na mesto učiteljice Marije Odlasek, ki ima za l. 1912/13. dopust za vodstvo gospodinjstkih kurzov, imenoval za suplento na dekliški ljudski šoli v Kamniku Heleno Fischer, bivša provizorična učiteljica na Krtni Marija Delak je imenovana za prov. učiteljico v Komendi, za provizorično učiteljico v Pečeh je imenovana Frančiška Aleš. Za suplento v Košani je imenovana Stefanija Puppis, namestu učiteljice Vincencije Puppis-Stuhly, ki je zaradi bolezni na dopustu. Za provizorično učiteljico namesto v Trst prestavljene učiteljice Margarete Bertolotti pride v Šmartno pri Kranju Ana Kren. V Tunjce pride za provizorično učiteljico provizorična učiteljica Gizela Ušeničnik. — Namesto obolelega nadučitelja Štefana Jelenca je imenovana za suplentinjo na Dvoru učiteljica Angela Gradišar. Absol. učit. kandidatinja Julija Bantan je imenovana za prov. učiteljico v Zagradcu, absol. učit. kandidatinja Jožefa Znanca za prov. učiteljico v Mehovem. Namesto obolele učiteljice Ivane Pezdir je imenovana za suplentinjo na ljudski šoli v Žužemberku učiteljica Ivana Lovšin, bivša prov. učiteljica v Prečni Viktorija Zagorjan je pa imenovana za prov. učiteljico in voditeljico na enorazrednici v Gabrjah. Bivša prov. učiteljica v Loškem potoku Vida Vrežec je imenovana za prov. učiteljico in voditeljico na enorazrednici na Gori. Absol. učit. kandidatinja Helena Černe je imenovana za prov. učiteljico v Mošnjah. — Kranjski deželni šolski svet je odredil, da se za kraje Dolž, Veliki in Mali Cerovec, Iglek, Pušče, Pangrč grm, Sela in Vrh v novomeškem okraju dovoljena enorazred-

nica razširi v dvorazrednico. — Imenovani so: Bivša prov. učiteljica v Prežganjah Marija Flander za prov. učiteljico in voditeljico na enorazrednici v Primskovem; bivša prov. učiteljica in Gori pri Sodražici Elizabeta Zupančič za učiteljico v Banjaloki; učit. Marija Nosan za začasno voditeljico šole v Banjaloki; na mesto iz šolske službe izstopivše učiteljice Ane Ogulin bivša suplentinja v Semiču Antonija Krašovic za provizorično učiteljico in voditeljico na enorazrednici v Črešnjevcu; bivša prov. učiteljica v Slapu Ivana Kobal za prov. učiteljico v St. Vidu pri Vipavi; na mesto obolele učiteljice Marije Bole za suplentinjo Ivana Čuk v St. Vidu pri Vipavi; na mesto obolelega nadučitelja Ivana Vuga bivša suplentinja v Grahovu Pavla Čigoj za suplentinjo na ljud. šoli v Planini; za začasno voditeljico ljudske šole v Planini učiteljica Ljudmila Vuga-Zazačura; na mesto obolelega nadučitelja Jur. Erkerja za voditelja ljudske šole v Srednji vasi pri Kočevju učitelj Alojzij Erker; bivša suplent. v Črešnjevcu Leopoldina Kos za prov. učitelj. na ljudski šoli v Blokah; abs. učit. kandidatinja Antonija Trpin za prov. učiteljico v Zg. Kameljah; abs. učit. kandidatinja Hermina Kobal za prov. učiteljico v Grahovem. — Kranjski deželni šolski svet je pripustil k brezplačni šolski praksi prov. učitelj. Marijo Kramar na ljudski šoli na Viču in bivšo prov. učiteljico v Dolu Ivano Korbar na ljudski šoli pri St. Petru pri Ljubljani. Na mesto obolelega učitelja Jurija Erkerja je imenovana za suplentinjo v Srednji vasi pri Kočevju učiteljica Elizabeta Hönigmann. Bivša suplentinja v Postojni Ana Prudič je imenovana za prov. učiteljico na štirirazrednici v Grahovem, bivša prov. učiteljica St. Vidu pri Čerknici Ana Colnar za prov. učiteljico v Iški vasi suplentinja Frančiška Kavčič za prov. učiteljico na štirirazrednici v Zg. Logatcu. Na mesto zaradi študij na dopustu bivajočega nadučitelja Franca Tratnika je imenovana bivša suplentinja v Žireh Emilija Baebler za suplentinjo na ljudski šoli v Črnem vrhu. Vodstvo te šole je začasno poverjeno učiteljici Henrieti Kos. Na mesto obolele učiteljice Frančiške Grum je imenovana za suplentinjo v Erzeltu Marija Simončič, bivša suplentinja v St. Gotardu. Na mesto dosedanjega pomožnega kateheta dr. Alojzija Mrharja je imenovan za veroučitelja na c. kr. dekliški vadnici v Ljubljani stolni vikar Ivan Cegnar. Abs. učit. kandidat Jožef Vider je imenovan za prov. učitelja v Trziču. Za prov. učiteljico v Križah je imenovana Helena Oranič, na mesto obolele učiteljice in šolske voditeljice Julije Jaklič pa je imenovana za suplentinjo v Besnici Julija Rotar. Abs. učiteljska kandidatinja Balbina Schnabl je imenovana za prov. učiteljico v Selah. Na mesto obolele učiteljice Nežike Zupan je imenovana za suplentinjo na osemrazredni slovenski dekliški šoli pri Sv. Jakubu v Ljubljani izprašana učiteljska kandidatinja Karla Kleč.

Štajerske vesti.

—š— Ormož. Dne 28. septembra t.l. je tukaj umrl po daljši bolezni občesposlovani okrožni zdravnik gospod dr. Oroslav Kristan v 46. letu svoje starosti. Pokojni je bil izvršen zdravnik in neustrašen zagovornik učiteljstva in šole, kar je ob vsaki priliki kazal, posebno pa v okrajnem in krajnem šolskem svetu. Učiteljstvo ormoškega okraja ga bo ohranilo v trajnem, blagem spominu. Pogreb se je vršil 1. oktobra ob velikanskem spremstvu. Bodi mu zemlja lahka!

—š— Iz okrajnega šolskega sveta celjskega. Učitelj Ciril Pregelj je dobil enoletni dopust za muzikalno nadaljno izobrazbo, nadomestuje ga abs. učiteljski kand. Gustav Šilih; abs. učit. kandidatinja Milica Fischerjeva je nastavljena kot prov. učit. v St. Pavlu pri Preboldu. Kot krajni šolski ogleda za šolo v Gotovljah je imenovan ondodni posestnik in župan gospod Andrej Antloga, za šolo v Blagovni pa gospod Jože Simončič, posestnik na Prozeniškem.

—š— Odpeljani nemški otroci od Št. Ilje v Slovenskih goricah. »Südmarka« in »Schulverein« sta dala naseliti 50 nemških otrok z Dunaja v Št. Ilju, da bi se lažje vzdrževala tamošnja nemška šola. Dunajski mestni občinski svet pa je dal nena doma teh 48 naseljenih otrok zopet nazaj na Dunaj pripeljati. Nemci po svojem časopisju zaradi tega zdaj pretakajo krokodilove zarle in tožijo, da je v nevarnosti njih ponemčevalnica. Spisali so zato neko prošnjo na dunajski občinski svet, da bi jim pojasnil svoje postopanje. To prošnjo so izročili poslancu Wastianu, da bi on kot načelnik »Südmarka« in nemškega sveta za Sp. Štajer storil nadaljne korake.

—š— Izvrševalni odbor narodne stranke za Štajersko sklicuje za dan 6. okt. v Celju strankin glavni zbor z dnevnim redom: a) poročilo o splošnem političkem položaju, o strankinem bodočem delova-

nju, o njeni organizaciji in časopisju; b) volitev glavnega in izvrševalnega odbora narodne stranke; c) poročilo o deželnem zboru; d) raznoterosti. Po glavnem zboru obed v raznih slovenskih gostilnah; nato si lahko udeleženci ogledajo narodno-obrambno razstavo v »Narodnem domu«.

Goriške vesti.

—g— Iz Tolmina nam poročajo: V petek je imel kuratorij obrtne šole v Tolminu svojo sejo. Zastopniki vseh korporacij se jako zanimajo za to potrebno šolo. Kuratorij je imenoval za krojno risanje učiteljico Siličevu. To šolo obiskujejo že odrasli obrtni in trgovski vajenci in vajenke jako pridno in z dobrim uspehom.

—g— Slovenska mestna šola Podturnom v Gorici šteje letos 30 otrok.

—g— Podružnica »Slov. čebelarstva« društva v Ribembergu. Tako podružnico so osnovali v Ribembergu. Namestništvo je pravila potrdilo.

—g— Goriški deželni zbor. Deželni svetnik, deželni poslanec in odbornik dr. Pettarin je bil kot odposlanec dež. glavarja na Dunaju pri notranjem ministru ter je z njim konferiral glede deželnega zbora rekoč, da situacija v Gorici ni jasna, in je vprašal ministra, kaj hoče storiti vlada da naredi konec nevzdržljivim razmeram. Notranji minister Heynold je odgovoril, da je vlada že storila primerne korake, ali niso dali uspeha. Govoril bo še z ministrskim predsednikom, potem pridejo pogajanja s strankami dež. zbora.

—g— Pevsko in glasbeno društvo v Gorici (podružnica Glasbene Matice v Ljubljani) naznanja, da se še sprejemajo učenci in učenke v društveno glasbeno šolo. Vstop je opravičiti čim prej pri šolskem vodstvu in društvenih prostorih v ulici sv. Ivana št. 7, I. nadstropje, vsak delavnik od 11.—1. ure, ob sredah in sobotah le od 11.—12. Tam se zvedo tudi podrobni pogoji. Ker je število učencev, ki jih je mogoče sprejeti, omejeno, naj se vsakdo vpiše takoj. Redni pouk se je že pričel.

—g— Prvo predavanje »Narodne Prosvete« je privabilo v veliko dvorano »Trgovskega doma« precej lepo število poslušalcev, nad 400. Pri predavanjih doslej se nikdar nismo videli tolikoga števila. Vsekakor pa je bilo še dovolj prostora in dovolj oseb, ki jih pri predavanju nismo zapazili, ki bi pa bile lahko prišle. — Dr. Fran Ilesič je reševal »Vprašanje malega naroda«, ki mu je predvsem naš narodni problem: Nizko je naše število, niska naša kultura. Primerjajmo se z Danci, s Čehi, s Finci, s Hrvati in z drugimi malimi narodi, vedno smo mi na slabšem. Kmetija je naš gospodarski temelj, pa potrebna nam je tudi industrija, meščanstvo. Potrebna nam je meščanska kultura, v nas žive problemi kulture, verstva, estetike; naša umetnost in literatura nista slabi vsebinsko toda gmotno; naša znanost ne more postati svetovna, na katero bo vedno navezana. Vseučiliško vprašanje ima za nas drugačen pomen, nego za velike narode. Narodna obramba je važna, toda pod gotovimi pogoji brezuspešna. Res, da nam je predavatelj naslikal splošni slovenski položaj, zlasti severno mejo. Na Goriškem smo mnogo na boljem nego na severu. Predavatelj se je tudi dotaknil narodnega in strankarskega odpadništva ter priredil zmisel Masarykovih besed, da imej mal narod visoko kulturo, za nas v zmislu: Sami, čisto sami s tako majhnim številom ne moremo imeti visoke kulture, ampak se moramo prisloniti na drug narod, s katerim bomo živeli skupno narodno življenje. Kateri narod bo to? Kdor je rekel A, naj reče tudi B: Le v jugoslavanski skupnosti moremo doseči veliko število, z veliko izobrazbo pa tudi veliko moč. Jugoslavanska edinstvo je rešitev vprašanja našega malega naroda, jugoslavanska edinstvo je oni smoter, ki ga moramo doseči, če hočemo samostojno živeti in napredovati do blagostanja in izomike. Ko Slovenec umira, naj živi Jugoslovani!

—g— Ročni zapisnik za šolsko leto 1912/1913 je pravkar izšel. Da je vsemu slovenskemu učiteljstvu prcpotreben in priljubljen, dokazuje dejstvo, da bo drugo leto slavil dvajsetletnico svojega obstanka, kar je zanj prav častitljiva starost. — Za goriško deželo vsebuje letos povsem nekaj novega, namreč osebni status učiteljstva vsakega posameznega okraja v slovenskem delu dežele. S tem se je za našo deželo zamašila vrzel, ki je zevala leta in leta v »Roč. zapisniku«. Kakor pozdravljamo vsako izpopolnjevanje v »Roč. zapisniku«, tako se ne moremo dodobrega sprijazniti z novo uvedenim osebnim statusom učiteljstva goriških okrajev: odlikuje se namreč po svoji nenatančnosti, katere je na par straneh v knjigi več kot preveč. Tu ne zadene krivda urednika »Ročnega zapisnika«, temveč one, ki so mu imenike poslali! — Navajamo le nekatere: V goriškem okra-